

OLTIN JUNLI QO‘YLAR: QADIMGI AFSONADAN ZAMONAVIY BIZNESGA

Farg‘ona viloyati Quva tuman 1-son texnikumi

Ishlab chiqarish ta‘limi ustasi

Rahmatov Ibrohimjon Abdulaxat o‘g‘li

Annotatsiya: Mazkur maqolada qo‘ychilik sohasining tarixiy ildizlari, uning iqtisodiy va ekologik ahamiyati hamda zamonaviy biznes sifatidagi istiqbollari tahlil qilinadi. “Oltin jun” tushunchasi nafaqat mifologik obraz sifatida, balki bugungi kunda yuqori sifatli jun, mayin tivit va seleksiya orqali yaratilgan mahsuldor zotlarning iqtisodiy qiymati sifatida yoritiladi. Shuningdek, global tekstil bozori, moda sanoatining tabiiy tolalarga bo‘lgan talabi va ushbu talabni qondirish orqali chorvachilikni yuqori daromadli sohaga aylantirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Qo‘ychilik, merino, oltin jun, tekstil sanoati, tivit, tabiiy tola, eksport salohiyati, chorvachilik biznesi, innovatsiya, seleksiya.

Afsonadan voqelikka: “Oltin jun”ning zamonaviy talqini. Qadimgi yunon afsonalarida Argonavtlar izlagan “oltin jun” boylik, kuch va muvaffaqiyat ramzi bo‘lgan. Bugungi kunda esa bu tushuncha real iqtisodiy mazmun kasb etib, yuqori sifatli jun yetishtirish orqali olinadigan daromadni anglatadi. Dunyo iqtisodiyoti rivojlanib borar ekan, ekologik toza, tabiiy va barqaror mahsulotlarga talab ortmoqda. Shu nuqtai nazardan, qo‘ychilik nafaqat qadimiy kasb, balki kelajak iqtisodiyotining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylanmoqda.

O‘zbekiston uchun ham qo‘ychilik tarixan muhim tarmoq bo‘lib, asrlar davomida aholi turmush tarzining ajralmas qismi bo‘lib kelgan. Endilikda esa ushbu sohani zamonaviy yondashuvlar asosida rivojlantirish zarurati ortmoqda.

Jun — chorvadorning “yashirin xazinasini”. Ko‘pchilik qo‘ychilikni faqat go‘sht yetishtirish bilan bog‘laydi. Ammo rivojlangan davlatlar tajribasi shuni

ko'rsatadiki, asosiy daromad manbalaridan biri aynan jun hisoblanadi. Ayniqsa, mayin tolali jun yuqori qiymatga ega.

Masalan, merino qo'ylari juda ingichka, yumshoq va elastik tolali jun beradi. Bu jun yuqori sifatli matolar, sport kiyimlari va hatto tibbiy mahsulotlar ishlab chiqarishda qo'llaniladi. Shuningdek, kashmir va angora yo'nalishidagi hayvonlardan olinadigan tivit dunyodagi eng qimmat tabiiy tolalardan biri hisoblanadi. Ularning yengilligi, issiqlikni saqlash xususiyati va noyob tuzilishi xalqaro bozorda yuqori baholanadi.

Moda sanoati va premium xomashyo talabi. Bugungi moda sanoati tobora tabiiy va ekologik toza mahsulotlarga o'tmoqda. Sintetik tolalarning atrof-muhitga salbiy ta'siri haqidagi ma'lumotlar ko'paygani sari, iste'molchilar ham tabiiy mahsulotlarni afzal ko'rmoqda.

Tabiiy jun quyidagi afzalliklarga ega:

- havo o'tkazuvchanligi,
- issiqlikni muvozanatda saqlashi,
- namlikni boshqarishi,
- uzoq muddat xizmat qilishi.

Shu sababli premium segmentdagi ishlab chiqaruvchilar sifatli jun uchun yuqori narx to'lashga tayyor. Bu esa chorvadorlarga xalqaro bozorga chiqish imkonini beradi.

Yuqori daromadli qo'ychilik: tizimli yondashuv. Qo'ychilikni samarali biznesga aylantirish uchun ilmiy va tizimli yondashuv zarur. Bunda bir nechta asosiy omillar muhim:

Genetika — yuqori mahsuldor zotlarni tanlash uzoq muddatli investitsiya hisoblanadi.

Oziqlantirish — sifatli yem-xashak junning mustahkamligi va elastikligini ta'minlaydi.

Sog'liq va parvarish — veterinariya nazorati jun sifatiga bevosita ta'sir qiladi.

Qirqim va qayta ishlash — to'g'ri texnologiya mahsulot qiymatini oshiradi.

Noto'g'ri ishlov berish esa hatto sifatli junni ham arzonlashtirib yuborishi mumkin.

Klaster yondashuvi va qo'shimcha qiymat. Zamonaviy iqtisodiyotda faqat xomashyo sotish yetarli emas. Qo'ychilikda klaster yondashuvi — ya'ni ishlab chiqarishdan tortib tayyor mahsulotgacha bo'lgan jarayonni birlashtirish — katta samara beradi.

Junni qayta ishlash, mato yoki tayyor mahsulot ishlab chiqarish orqali daromadni bir necha barobarga oshirish mumkin. Shuningdek, kichik xo'jaliklarni kooperatsiya asosida birlashtirish ham samaradorlikni oshiradi.

Ekologik va barqaror biznes modeli

Qo'ychilikning yana bir muhim afzalligi — uning deyarli chiqindsiz tizim ekanligidir:

- go'sht — oziq-ovqat,
- jun — tekstil xomashyosi,
- teri — sanoat uchun,
- sut — qayta ishlash uchun.

Bu esa uni ekologik jihatdan barqaror va istiqbolli sohaga aylantiradi.

Innovatsiyalar va raqamli texnologiyalar

Bugungi kunda qo'ychilikda zamonaviy texnologiyalar keng qo'llanilmoqda:

- GPS orqali yaylovlarni boshqarish,
- sog'liq monitoring tizimlari,
- genetik tahlil,
- onlayn savdo platformalari.

Bu vositalar xarajatlarni kamaytirish, mahsuldorlikni oshirish va bozorlarga tez chiqish imkonini beradi.

O‘zbekiston uchun istiqbollar. O‘zbekistonning tabiiy-iqlim sharoiti qo‘ychilikni rivojlantirish uchun juda qulay. Keng yaylovlar va mavjud tajriba bu soha uchun mustahkam asos yaratadi.

Kelgusida quyidagi yo‘nalishlar ustuvor bo‘lishi lozim:

- seleksiya ishlarini kuchaytirish,
- qayta ishlash sanoatini rivojlantirish,
- eksport infratuzilmasini yaxshilash,
- chorvadorlarni qo‘llab-quvvatlash

“Oltin jun” bugungi kunda afsona emas, balki real iqtisodiy imkoniyatdir. Qo‘ychilikni ilmiy asosda tashkil etish, innovatsiyalarni joriy qilish va global talabga moslashish orqali uni yuqori daromadli sohaga aylantirish mumkin. Zamonaviy chorvador endi shunchaki boqimanda emas — u strateg, menejer va innovator. Aynan shunday yondashuv orqali qo‘ychilik O‘zbekiston iqtisodiyotining muhim drayveriga aylanishi mumkin.

Bundan tashqari, ushbu sohani rivojlantirish qishloq hududlarida bandlikni oshiradi, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlaydi. Mahalliy xomashyoni chuqur qayta ishlash orqali eksport hajmini kengaytirish va milliy brendlarni yaratish imkoniyati paydo bo‘ladi. Natijada, qo‘ychilik nafaqat daromad manbai, balki iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy farovonlikni ta’minlovchi muhim omilga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. N. Sattarov. A. Borotov. N. Ashurov “Chorvachilik asoslari” fanidan o‘quv qo‘llanma
2. I. Maqsudov, J. Ya. Jo‘rayev, Sh. Q. Amirov “Chorvachilik asoslari” Toshkent -2005
3. T. X. Ikromov. ”Zootexniya.” Toshkent-2008

4. Maqsudov I, Jo‘rayev J.Y, Amirov Sh.Q.”Chorvachilik asoslari”.Toshkent-2009
5. F.Mamadov “Mo`ynachilik” ma`ruza matnlari. ToshDAU nashriyoti 2000
6. Food and Agriculture Organization. Sheep Production Systems, 2020.
7. International Wool Textile Organisation. Wool Market Reports, 2022.
8. World Bank. Livestock Development Reports, 2021.
9. Australian Wool Innovation. Merino Industry Overview, 2019.
- 10.O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi. Chorvachilik dasturi, 2021